
Kronika.

Przegląd Historyczny 51/4, 778-782

1960

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych, tworzonej przez Muzeum Historii Polski w Warszawie w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został opracowany do udostępnienia w Internecie dzięki wsparciu Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego w ramach dofinansowania działalności upowszechniającej naukę.

W roku 1959 ukazał się pierwszy numer czasopisma „*Studia Monastica. Commentarium ad rem monasticam historice investigandam*”, poświęconego dziejom zakonów. Pismo zainicjowane zostało przez opactwo benedyktyńskie Montserrat (Barcelona), które też jest głównym wydawcą, przy współpracy licznych konwentów spoza Hiszpanii. Pierwszy numer zawiera sporo materiałów dotyczących dziejów benedyktynów i cystersów.

Uniwersytet w Chicago rozpoczął wydawanie nowego czasopisma pt. „*Comparative Studies in Society and History*”. W pierwszym numerze zamieszczono m. in. artykuły: E. Shils, *The Intellectuals and the Powers: Some Perspectives for Comparative Analysis*; E. A. Kracke, *The Changing Role of the Chinese Intellectual: An Introductory Note*; E. Swisher, *Chinese Intellectuals under Western Impact: 1838—1900*; J. R. Strayer, *The State and Religion: Greece and Rome, the West Islam*; R. Coulborn, *The State and Religion: Iran, India and China*; L. Krader, *Feudalism and the Tatar Policy of the Middle Ages*.

Ukazały się trzy zeszyty słownika technik tkackich opracowywanego przez *Centre International d'Etude des Textiles Anciens*. Słownik wydawany jest w języku francuskim, angielskim i włoskim, w przygotowaniu są wersje: niemiecka, hiszpańska, portugalska, szwedzka i rosyjska. Słownik ten wyjaśniający rozmaite terminy techniczne dotyczące analizy tkaniny ma służyć pomocą w badaniach nad historią tkactwa. Projektowane są specjalne słowniki dotyczące haftu, gobelinarstwa, drukowania tkanin, farbiarstwa, a także specjalne glossarium dawnych terminów tkackich.

*

*

*

W dniach 16—20 maja 1960 odbył się w Wiedniu Drugi Międzynarodowy Kongres Muzeów Broni i Historii Wojskowości. Na Kongres przybyło 135 przedstawicieli 24 krajów, w tym wielu czołowych historyków wojskowości i bronioznawców. Liczebność reprezentacji poszczególnych krajów przedstawiała się następująco: Austria 24, Belgia 3, Czechosłowacja 2, Dania 6, Finlandia 1, Francja 2, Hiszpania 2, Holandia 3, Jugosławia 6, Niemcy 21, Norwegia 4, Paragwaj 1, Polska 5, Portugalia 2, Rumunia 2, Szwecja 4, Szwajcaria 7, Syjam 2, Turcja 3, USA 6, Wielka Brytania 14, Włochy 10, Zjednoczona Republika Arabska 3, ZSRR 3. Nie wszystkie jednak kraje należące do Stowarzyszenia przysłały swych przedstawicieli.

W skład delegacji polskiej wchodził z ramienia Ministerstwa Kultury i Sztuki: prof. dr Zbigniew B o c h e ń s k i (Muzeum Narodowe w Krakowie) i doc. hist. wojsk. U. J. dr Jan P a c h o ń s k i (Muzeum Historyczne m. Krakowa, który ponadto reprezentował Pódkomisję Historii Wojskowości PAN i Sekcję Historii Wojskowości PTH w Krakowie), z ramienia Miinisterstwa Obrony Narodowej: płk Kazimierz K o n i e c z n y i ppłk Kazimierz S a t o r a (Muzeum Wojska Polskiego w Warszawie), ponadto w charakterze nieoficjalnym uczestniczył p. Stefan P a j ą c z k o w s k i z tworzącego się oddziału historyczno-wojskowego Muzeum Narodowego w Poznaniu.

Program Kongresu obejmował na odcinku naukowym dyskusję nad trzema

podstawowymi zagadnieniami: 1) ekspozycji, 2) konserwacji i 3) Międzynarodowego Słownika Określeń Technicznych.

1. Przedyskutowano ekspozycje Muzeum Wojska w Arsenałe oraz trzech największych zbrojowni Austrii: cesarskiej (stanowiącej dziś oddział Muzeum Sztuki w Neue Burg), miejskiej (obecnie oddział Muzeum Historycznego m. Wiednia, które w związku z Kongresem przygotowało wystawę militarną „Gotyk-Renesans”) oraz słynnego Joanneum w Grazu, będącego krajowym arsenałem Styrii w XV—XVII w., w okresie wielokrotnych najazdów tureckich. Tu zbroiło się pospolite ruszenie broniące Styrii, a kiedy już niebezpieczeństwo minęło, stany styryjskie zachowały arsenał w stanie niezmiennym dla upamiętnienia swych zasług bojowych; wartość tego arsenału, liczącego ok. 25.000 sztuk uzbrojenia z XV—XVII w., jest dla badań nad uzbrojeniem ogromna.

Trzy omawiane muzea wiedeńskie cechuje obszerny metraż, umożliwiający włączyć ekspozycję, tendencja wymiany starego sprzętu na nowy i wprowadzenia szeregu ulepszeń w zakresie klimatyzacji, oświetlenia itp.; przoduje pod tym względem Muzeum Historyczne m. Wiednia, które w r. 1959 dostało nowy gmach.

Część uczestników Kongresu, która miała potem możliwość wyjechać do Tyrolu (Innsbruck, Ambras) i Salzburga, mogła się przekonać, że i te ośrodki uczyniły duży wysiłek dla unowocześnienia swych ekspozycji.

2. Sprawom konserwacji poświęcono dwa plenarne posiedzenia. Omawiano kolejno konserwację: a) chorągwi, przy czym po referatach dr Seitz (Sztokholm), dr Schneidera (Zürich), dr Martina (Strasbourg), płk Niemirowa (Moskwa), rozwinęła się interesująca dyskusja, w której osiągnięcia polskie omówił ppłk Satora (Warszawa); b) obrazów, z referatem art. mal. i konserwatora wiedeńskiego Horinka; c) uzbrojenia, z referatami James Manna (Londyn) i M. Granesaya (N. York). W czasie dyskusji omówił dr Müller straty poniesione w czasie II wojny przez berliński Zeughaus i zabiegi konserwacyjne dla uratowania części pozostałej, a płk Konieczny (Warszawa) zobrazował przy pomocy filmu polskie osiągnięcia na odcinku konserwacji uzbrojenia; na ogół pracownie konserwacji broni w Warszawie i Krakowie nie ustępują odnośnie metod zagranicznym; d) dokumentów i makiet, referat pkt. mar. 1 kl. Kulechowa (Leningrad).

3. Sprawę opracowania Międzynarodowego Słownika Określeń Technicznych omówił M. di Carpegna (Rzym). Do współpracy w tym zakresie zgłosiło się wielu specjalistów, przy czym i Polacy (ze względu na oryginalne cechy naszego uzbrojenia) będą tu mieli wiele do powiedzenia.

Wśród wydawnictw kongresowych przygotowano specjalnie na zjazd dwie publikacje omawiające Arsenał („Das Heeresgeschichtliche Museum in Wien”, Graz-Köln 1960, s. 63 i 49 tabl.) i zbrojownię miejską („Das Wiener Bürgerliche Zeughaus”, wraz z katalogiem wystawy „Gotik und Renaissance”, Wien 1960, s. 50, tabl. 28).

Niezwykle cenną pozycję stanowi wydany przez Zarząd Stowarzyszenia Muzeów Broni i Historii Wojskowości w Kopenhadze „Repertory of Museums of Arms and Military History” (1960), w którym zestawiono muzea i instytucje należące do Stowarzyszenia, ich skład osobowy, budżet, zakres i liczebność zbiorów, działalność wydawniczą itp.

Uczestnicy Kongresu odwiedzili Schönbrunn, Akademię Wojskową w Wiener Neustadt oraz Kahlenberg. Stojący tu kościółek św. Józefa (pod opieką oo. zmarłychwstańców) jest ściśle związany z odsieczą wiedeńską 1863 r. Znajduje się w nim kaplica Jana III oraz miniaturowe muzeum, mające wypuklić udział Polski w walce z Turkami w 1683 r. Ekspozycja jest jednak niezadawalająca, gdyż ani dość atrakcyjna, ani propagandowa. A przecież jest tu punkt przelotowy tysięcy wycieczek

międzynarodowych. Wydaje się, że powinien być opracowany nowy scenariusz a Ministerstwa: Kultury i Sztuki, Obrony Narodowej i Spraw Zagranicznych powinny przeznaczyć pewne kwoty dla postawienia tego miniaturowego muzeum chwały oręża polskiego na właściwej stopie.

Jan Pachowski

*
* *
*

W Paryżu założono *Société française d'histoire des hôpitaux* pod przewodnictwem Jean Imberta, profesora Sorbony. Nowe towarzystwo naukowe stawia sobie za zadanie ochronę zabudowań szpitalnych przedstawiających wartość zabytkową, ochronę zbiorów dokumentów dotyczących historii szpitali, medycyny i farmacji, popieranie badań naukowych z tego zakresu.

W muzeum w Douai otwarto w początku 1960 r. wystawę pt. *Douai dans la Flandre de Charles Quint*. Wystawa obejmuje wiele ciekawych dokumentów przechowywanych w muzeum, bibliotece i archiwum miasta Douai.

W dniu 25 marca br. w związku z wizytą premiera Zw. Radzieckiego N. S. Chruszczowa we Francji, otwarto w Paryżu interesującą wystawę dokumentów obrazujących stosunki rosyjsko-francuskie od XI wieku do czasów najnowszych. Wystawę zorganizowano wspólnym staraniem archiwów francuskich i radzieckich.

Commission Internationale pour l'enseignement de l'histoire zorganizowała w czasie wakacji wielkanocnych 1960 konferencję poświęconą historii konsulatu i cesarstwa napoleońskiego. Główny referat wygłosił Marcel Dunan.

W dniu 23 kwietnia 1960 r. w Sorbonie został wygłoszony odczyt profesora Uniwersytetu w Strasbourgu Philippe Dölingera: „Hanza w XV w.”, w którym referent spróbował dać syntezę dziejów tej organizacji, główny nacisk kładąc na formy działalności kupiectwa.

W dniu 19 i 20 maja 1960 r. odbyła się w Paryżu sesja naukowa poświęcona dziejom i znaczeniu zastąpienia w okrętownictwie żagli przez maszynę parową. Zorganizowana przez *Academie de la Marine* w Paryżu i *Comité de Documentation Historique de la Marine*, przy udziale Międzynarodowego Stowarzyszenia Historii Marynarki wypełniona była następującymi referatami: A. Reussner: *Skutki polityczne gospodarcze i społeczne zastosowania pary w żegludze*; J. P. Busson: *Pewne aspekty dotyczące początków budowy statków parowych i ich żeglugi na przykładzie Rouen i La Havre 1816—1828 r.*; P. Augustin Normand: *Geneza śruby okrętowej i pierwszy okres jej zastosowania 1836—1843 r.*; P. Gille: *Pierwszy pancernik „La Gloire”*; Ch. Dollfus: *Początki konstrukcji metalowej statków*; Ph. Spratt: *Rozwój marynarki poruszanej parą w Anglii 1820—1870 r.*; B. Gille: *Kompanie żeglugi parowej przed 1848 r.*; L. Girard, *Wielkie kompanie morskie za Drugiego Cesarstwa*; R. Pasquier: *Handel na zachodnim wybrzeżu Afryki 1850—1870 r.*; Mme Brabance: *Wprowadzenie żeglugi parowej na wodach i drogach Chile — pierwsze konsekwencje gospodarcze*; P. Boche: *Początki żeglugi parowej na drodze do Indii i ruch handlowy na przesmyku Sueskim przed przekopaniem kanału*; P. Guiral: *Marsylia i Daleki Wschód po otwarciu Kanału Sueskiego*. Obrady zamknęły i podsumowali żywą dyskusję występując w imieniu 3 instytucji organizujących sesję Luis Kahn, André Reussner i Michel Mollat.

W dniach 12—14 czerwca 1959 r. odbył się 30 Kongres *Association Bourguignonne des Sociétés Savantes* z licznymi referatami dotyczącymi historii regionu. Między innymi L. Lachat omówił powstawanie cechów piekarzy w poł. XVI w., F. Gilliard najstarsze rejestry notarialne, a G. Chevrier kary pieniężne w wyniku powództwa prywatnego w Burgundii w XV—XVI w.

X Kongres Międzynarodowej Akademii Historii Nauki odbędzie się w r. 1962 w *Cornell University*, Ithaca, w Stanach Zjednoczonych. Poprzedni kongres odbył się w 1959 r. w Barcelonie.

W dniach 15, 16 i 17 czerwca br. obradowała w Kingston, Ontario, siódma doroczna Konferencja *Canadian Association of Slavists*, która zgromadziła liczne grono slawistów z Kanady i Stanów Zjednoczonych. W czasie obrad wygłoszono szereg referatów z zakresu historii, językoznawstwa oraz historii literatury narodów słowiańskich.

W dniach 16—18 lutego br. odbyła się w Woroneżu konferencja historyków radzieckich poświęcona problemom historiografii współczesnej. Konferencja zgromadziła ponad 40 uczestników z niemal wszystkich republik związkowych. Obrady odbyły się w trzech sekcjach: historiografii starożytności i średniowiecza, historiografii czasów nowożytnych oraz historiografii Związku Radzieckiego.

W związku ze 150-letnią rocznicą walk narodowo-wyzwoleńczych w krajach Ameryki Łacińskiej odbyło się w Moskwie dnia 12 maja br. specjalne posiedzenie Rady Naukowej Instytutu Historii Akademii Nauk ZSRR poświęcone tej rocznicy. Wygłoszono następujące referaty: N. M. Ławrow o podstawowych problemach wojny o niepodległość w Ameryce Łacińskiej, A. I. Sztrachow o ruchu wywoleńczym w latach 1810—1816 w prowincji La Plata, M. S. Alperowicz o etapach wojny narodowo-wyzwoleńczej w Meksyku, Ł. J. Slezkin o stosunku Rosji do walk niepodległościowych w koloniach hiszpańskich oraz N. N. Bołchowitinow o roli St. Zjednoczonych w wojnie o niepodległość Ameryki Łacińskiej.

Następujący goście zagraniczni wygłosili w I półroczu br. odczyty w Instytucie Historycznym Uniwersytetu Warszawskiego:

1. Dr Claire Préaux — Université Libre w Brukseli pt. *Le bilan de la civilisation hellénistique d'Égypte* (7 marca)
2. Prof. Geoffrey Barraclough — University of London i Institute of International Affairs pt. *John Hus and the Division of Europe* (7 maja)
3. Prof. A. A. Woskresieński — Uniwersytet w Charkowie pt. *XXI Zjazd KPZR o prawidłowościach przejścia od socjalizmu do komunizmu* (24 maja)
4. Prof. W. I. Awdijew — Uniwersytet Moskiewski pt. *Ogólne problemy historii Starożytnego Wschodu* (28 maja)
5. Prof. Raymonde Foreville — Uniwersytet w Rennes pt. *Légende et histoire de Guillaume le Conquérant* (10 czerwca).

W dniach 6—9 czerwca 1960 odbył się w Münster w Westfalii doroczny zjazd *Hansischer Geschichtsverein*. Główny temat zjazdu stanowiły dzieje miast westfalskich, przedyskutowano także plan przygotowywanego atlasu hanzeatyckich dróg handlowych. W zjeździe wzięli udział historycy obu państw niemieckich, ponadto uczeni angielscy, belgijscy i holenderscy. Polskę reprezentował prof. M. Małowist.

W dniach 18—24 października 1960 odbył się w Eforie koło Konstancy (Rumunia) zjazd międzynarodowy poświęcony studiom klasycznym w krajach socjalistycznych. Zjazd organizował Komitet dla rozwoju studiów klasycznych w krajach socjalistycznych (por. „Przegląd Historyczny” t. XLIX, s. 201). Główną tematyką zjazdu były stosunki między ludnością autochtoniczną a Rzymianami w prowincjach Imperium. Obrady odbywały się plenarnie i w trzech sekcjach (historycznej, archeologicznej i filologicznej), połączono je też ze zwiedzaniem wykopalisk w Konstancy, Istrii, Callatis i Adamklisi. Sensacją zjazdu stała się odkryta w br. olbrzymia mozaika w Konstancy w ogromnym gmachu stanowiącym zapewne bazylikę *forensis*. Dyskusja nad datowaniem i przeznaczeniem budynku toczyła się zarówno podczas zwiedzania, jak i w związku z referatem dyrektora muzeum w Konstancy i kierownika wykopalisk. W obradach zjazdu spoza krajów reprezentowanych w Komitecie „Eirene” brali udział Georges Daux (Ateny) i Sir Ronald Syme (Oxford). Delegacja polska składała się z prof. K. Kumanieckiego, I. Małowist-Bieżuńskiej i K. Michałowskiego.

*

*

*

W lutym br. zmarł w New Yorku znany historyk żydowski Filip Friedman, b. profesor Instytutu Judaistycznego w Warszawie w latach 1938—39, autor licznych prac poświęconych dziejom ludności żydowskiej w Polsce.

Jesienią 1959r. zmarł w wieku lat 76 historyk francuski Louis Jacob, wybitny specjalista okresu Wielkiej Rewolucji Francuskiej, współpracownik „Annales Historiques de la Révolution Française”, autor licznych prac poświęconych Robespierrowi i innym przywódcom rewolucyjnym.

Dnia 7 marca br. zmarł w wieku lat 64 historyk radziecki S. B. Kan, autor znanej pracy o powstaniu tkaczy śląskich. Zmarły zajmował się głównie ruchami rewolucyjnymi XIX w.

16 lutego br. zmarł w wieku lat 72 historyk radziecki A. G. Raszin. Zmarły pracował głównie nad kwestią położenia ekonomicznego klasy robotniczej w Rosji oraz problemami statystyczno-demograficznymi XIX—XX w.

W kwietniu 1960 zmarł wybitny historyk holenderski N. W. Posthumus. Zajmował się on dziejami gospodarczymi Europy Północnej, publikował także niezwykle cenne materiały dotyczące historii cen.

W lipcu 1960 zmarł w wieku lat 51 znany historyk kataloński, dyrektor Instytutu Historii Uniwersytetu w Barcelonie, Jaime Vicens Vives. Był to wybitny mediewista, badacz historii społecznej i gospodarczej Hiszpanii, twórca postępowej szkoły historycznej na Uniwersytecie Barcelońskim.

Dn. 9 sierpnia 1960 zmarł w Halle w wieku lat 86 Wilhelm Schubart, znany papirolog i historyk Egiptu grecko-rzymskiego, wydawca papyrusów berlińskich.